

Kurum Bakımı Geçmiş Olan Bireylerin Ebeveynlik Deneyimleri: “Bana Göre Anne Olmak Hep Eksik Hissetmek”

Parenting Experiences with Children in Care: "Being a mother always feels incomplete to me"

Fatih Kucur¹ Özge Kelebek² Melike Semerci³

¹(Dr. Öğr. Üyesi), İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Fakültesi/Sosyal Hizmet Bölümü, İstanbul, Türkiye

²(Arş. Gör.), Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Eskişehir, Türkiye

³ (Doktora Öğrencisi), İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Türkiye

ÖZ

Bireyin günlük hayatına yansıyan davranışlarının, tutumlarının geçmiş tecrübelerin bir izdüşümü olduğu düşüncesi ile hareket edilen bu çalışmada, kurum bakımı geçmişine sahip ebeveynlerin, ebeveyn-çocuk ilişkisine odaklanarak deneyimlerinin keşfedilmesi amaçlanmıştır. Araştırma, nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik yaklaşım kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın katılımcılarına kartopu örnekleme yöntemiyle ulaşılmıştır. Bu kapsamda ulaşılan 9 kadın 5 erkek olmak üzere toplam 14 kişiyle derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler, MAXQDA 2020 nitel analiz programıyla temalandırılmış ve “ebeveyn-çocuk ilişkileri” ile “ebeveynliğe dair algılar” olmak üzere 2 ana tema çerçevesinde yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların; yuva ve yurt geçmişleri, kurumda kalma süreleri, biyolojik aileleri ile ilişkileri, çevrenin rolü gibi etkenlerin ebeveynlik yaklaşımlarını büyük ölçüde etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca kendi ebeveynlik süreçlerinde geçmiş yaşantılarındaki eksiklikleri telafi etme yoluna gittikleri ve buna bağlı olarak daha özverili, duygu yoğunluklu bir tutum izledikleri görülmüştür. Bu açıdan araştırmanın bulgularından hareketle, bireylerin gerek kurum süreçlerinde ve gerekse kurum sonrası süreçte sağlıklı ve bütünlüklü biyopsikososyal politikalar ile desteklenmesinin ve kurumların da bütünlüklü politikalarla yönetilmesinin gerekliliği ortaya çıkmıştır.

ABSTRACT

Based on the idea that individual behaviors and attitudes reflected in daily life are a projection of past experiences, this study aimed to explore the experiences of parents with a history of institutional care by focusing on the parent-child relationship. This current study was conducted through phenomenological approach which is a type of qualitative research design. Participants in the study were recruited by using snowball sampling. In this context, in-depth interviews were conducted with a total of 14 people including 9 women and 5 men. The data obtained from the research were thematized with the qualitative analysis program called as MAXQDA 2020 and interpreted within the framework of two main themes: "parent-child relationships" and "perceptions of parenthood". As a result of the research, it was found that the factors such as the participants' backgrounds in day care centers and dormitories, the length of their stay in institutions, their relationships with their biological families, and the role of the environment greatly influenced their parenting approaches. In addition, it was observed that they tried to compensate for the deficiencies of their past experiences in their parenting processes, accordingly, they followed a more selfless and emotionally intense attitude. In this regard, based on the findings of the study, it is revealed that individuals should be prepared for the process with healthy and holistic biopsychosocial policies both during and after the institutionalization process and institutions should be managed with holistic policies.

Anahtar Kelimeler: Kurum bakımı, yetiştirme yurdu, çocuk yuvası, kurumda yetişen çocuklar, aile, ebeveyn-çocuk

Keywords: Institutional care, orphanage, child in care, family, parent-child

EXTENDED ABSTRACT

Our study aimed to evaluate the meaning attributed to the parenthood in the context of the past experience of the institution by revealing the parent-child relationship of parents who stayed in orphanages. For this purpose, a phenomenological approach,

Corresponding Author: Fatih Kucur **E-mail:** fatihkucur@iuc.edu.tr

Submitted: 31.03.2023 • **Revision Requested:** 17.05.2023 • **Last Revision Received:** 21.06.2023 • **Accepted:** 12.07.2023

This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)

a type of the qualitative research design, was adopted and nine female and five male participants were reached by snowball sampling method. Observation and in-depth interviews were used for data collection. For in-depth interviews, literature-based semi-structured interview questions and a socio-demographic information form were prepared and then reviewed in detail by three researchers. As a result, a sociodemographic information form includes age, marital status, place of residence, level of education, number of children. In addition, semi-structured interview covers the questions regarding information about the institutional care process and parenting after institutional care. The interviews were conducted by two researchers and after the interview, the third researcher evaluated the interview content and mutually interpreted the data. By using this method, observations were made during the interviews and they were shared with the notes taken. While two of the interviews were conducted face to face in Eskişehir, the rest of the interviews were conducted online. The reason for the predominance of online interviews was due to the limited time of the participants as they had dependent children. The interviews were audio-recorded with the consent of the participants after the researcher informed them that the information would remain anonymous. One of the participants did not accept the audio recording due to confidentiality concerns, so the researcher took notes by hand. The interviews lasted 30 minutes on average. Data from the study were collected over an average period of 2 months between 01/15/2022 and 03/01/2022. The data obtained from the research was deciphered and coded thematically by MAXQDA 2020 qualitative analysis program. The data were coded and compared separately by two researchers in order to reach a consensus between the researchers which is important for the reliability of the data. As a result, an agreement was reached on common code titles and code content. After the analysis of the codes, the process of interpretation and visualization began.

The data obtained as a result of the research were interpreted through two main themes, namely "parent-child relationships" and "definitions and perceptions of parenting". In line with these, the research question is as follows "What are the parenting experiences and perceptions of parents with a history of institutional care?".

In addition to the altruistic and supportive approach, another finding of the study is that the bond developed with the children within the framework of a "friendship" relationship. When participants' relationships with their children were evaluated in our study, the use of the concepts of "loving" and "being loved" together, as well as friendship, was interpreted as parents were fulfilling this feeling through their children since children are viewed as an important source of support for parents and representor of the family that they have created for themselves.

In the light of the other findings of this study, the weak bond with the staff in the institutional environment, the negative attitudes and behaviors exposed during the institutional process, and the longing for their biological parents appear as important factors influencing the parenting process. As far as our study is concerned, one of the most important findings is that all participants tried to be more sensitive in their behaviors towards their children and tried to make them feel loved in their approach style. In addition, it was also observed in the interviews that although they remembered their past family experiences negatively, they showed a more possessive attitude towards the families they created. Thus, it appears that the participants are more aware of the importance of family, as opposed to their biological families and they are more sensitive to their children as a result of their negative experiences. This finding of our research is in line with many other studies. Again, within this theme, it was found that the greatest support, especially in child care, was received from spouses.

In our research, participants were asked to define being a mother and father, and the results showed that they emphasized the feeling that their biological mothers and fathers left incomplete. As a general assessment, the participants preferred to talk about the meaning they ascribed to their children rather than to themselves, and they ascribed to the child the meaning of "filling a gap" in their lives. This study found that participants characterized children with terms such as "source of happiness" and "joy of the house" and that children played an important role in reinforcing parents' sense of personal success. On the other hand, another finding of this study was that participants with a day care background used more expressions to describe parenting than participants without a day care background. This was interpreted as that the participants with a day care background felt the absence of their parents and longing for their parents more in early childhood, which made a more emotional transference of these concepts. In addition to all these definitions, one of the interesting findings of the study was that some male participants described the meaning of being a father as "being God" and similar descriptions.

In conclusion, the data obtained in this study show that the parenting experiences of individuals with a history of institutional care are influenced by their institutional experiences. Again, the data from this study show us that the long-term effects of institutional care should not be ignored for a healthy family environment. In this regard, it becomes clear that individuals should be prepared for the process with healthy and holistic biopsychosocial policies both during and after institutionalization, and that institutions should be managed by holistic policies.

Based on the results of the research, it is recommended to provide psychosocial support services to individuals leaving institutional care in order to raise awareness about family and marriage and to conduct studies so that individuals and children can spend time together. In this sense, individual and family-oriented social service studies should be carried out to enable individuals to cope with their past life experiences.

Kurum Bakımı Geçmiş Olan Bireylerin Ebeveynlik Deneyimleri: “Bana Göre Anne Olmak Hep Eksik Hissetmek”

Aile, çocuğun bakımını/yetiştirilmesini üstlenen, barınma imkânı sunan ve topluma katılımını kültür aktarımı yolu ile destekleyen, toplumla birey arasında köprü işlevi gören bir sosyal kurumdur (Dikeçligil, 2012, s. 24). Bu çerçevede aile, çocuğun empati, şefkat gibi duyguları öğrenip yüklediği, otoriteyi/sınırı tanıma ve diğer birçok toplumsallaşma deneyiminin yaşandığı yer olması bakımından çocuğu; duygusal, ahlaki, kültürel ya da siyasi boyutuyla kuşatan bir ilk eğitim alanıdır (Akın, 2019, s. 4). Çocuğun bakımı/yetiştirilmesinde birincil alan ailedir ve sorumluluk ebeveynlere aittir ancak ailenin parçalanması, ebeveynin yeterli bakımı sağlayamaması, çocuğun aile içinde ihmal ve istismara uğraması gibi sebeplerden dolayı aile ortamında sağlıklı biçimde yetişmesini engelleyecek durumlarla karşılaşması, çocuğun bakımı ve korunması hususunda devlet desteğinin sağlanmasını gerekli kılmaktadır. Böylece ailenin yukarıda bahsi geçen fonksiyonları ve görevlerinin, kurumlar aracılığıyla yerine getirilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu ilkedan hareketle devlet, yatılı sosyal hizmet kuruluşları ile kurum bakımı hizmetini sunmakta ve çocuğun temel ihtiyaçlarından birisi olan barınma ihtiyacını karşılamaktadır (Gaskell, 2010, s. 137). Ancak tercih edilen ilk yöntem kurum bakımı değildir. Korunmaya ihtiyacı olan çocukların kurum bakımı altına alınması son aşamada gerçekleşmektedir. Çocuk refahı sisteminde korunmaya ihtiyacı olan çocukların ilk etapta kurum bakımına alınmadan sosyoekonomik destekle birlikte aile yanında bakımının sağlanması, aile yanında bakılma imkanının bulunmadığı durumlarda ise evlat edinme veya koruyucu aile hizmetinin verilmesi şeklinde bir yol izlenmektedir (Akgün, 2020, s. 207). Dolayısıyla öncelikle çocukların sağlıklı bir aile ortamında büyümelerinin sağlanması amaçlanmaktadır. Tüm bunların gerçekleşmesinin mümkün olmadığı hallerde ise çocuk en son durumda kurum bakımı altına alınmaktadır. Kurum bakımı yaygın ifade ile çocukların, arasında kan bağı olmayan yetişkinler tarafından bakım ve takibinin yapıldığı bir ortamda diğer çocuklarla bir grup halinde ya da toplu biçimde yaşamlarını sürdürmeleri olarak tanımlanmaktadır (Güran, 1983, s. 150). Kurum bakımı bu anlamda barınma fonksiyonunun bir yansıması olarak 24 saatlik zaman diliminde yatılı bir biçimde sağlanmaktadır (Yolcuoğlu, 2009, s. 50).

Türkiye’de iki binli yıllara kadar korunmaya ihtiyacı olan çocuklara yönelik hizmet veren kurumlar “çocuk yuvaları” ve “yetiştirme yurtları” şeklinde iki farklı yapıda oluşturulmuştur. Çocuk yuvaları, 0-12 yaş aralığındaki çocukların bedensel ve psikososyal gelişmelerinin yanında eğitim süreçlerinin de desteklendiği; yetiştirme yurdu ise, aynı şekilde 13-18 yaş aralığındaki çocukların bakımının sağlandığı sosyal hizmet kuruluşları olarak hizmet vermiştir. Tıpkı aile ve toplum gibi bu kuruluşlar da dinamiktir ve zamanın ihtiyaçları, edinilen tecrübeler ve ortaya konan gelişmeler karşısında değişip dönüşmektedir. Nitekim başlangıçta koğu sistemi şeklinde ve kalabalık gruplar halinde hizmet veren bu kuruluşlarda, yaşam standartlarının korunamaması, personel sayısının yetersizliği gibi sorunlar (Erkan, 1995, s. 8) ve değişen bakış açıları ile alternatif arayışlara ve çözüm yollarına dair süreçler öne çıkmıştır. Bu çerçevede iki binli yıllarda çoklu çözüm önerileri ortaya konulmuştur. Örneğin ekonomik sebeplerle kurum bakımına alınan çocukların, ailelerinin yanında desteklenmesi yolu ile aile ortamında büyümeleri imkanının oluşturulmasına önem verilmiştir. Böyle bir imkana sahip olmayan çocuklar için ise, koğu tipi bakım sisteminin sakıncalarının ortadan kaldırılmasına yönelik alternatif modeller oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda kalabalık gruplar ve koğu sistemi yerine daha küçük birimler oluşturulmaya çalışılmış ve aile ortamı benzeri yapılanmalara geçilmiştir (Yıldırım, 2017, s. 94). Çocuk evleri, çocuk evleri sitesi ve ihtisaslaştırılmış çocuk evleri sitesi bu çabaların sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Akgün, 2020, s. 211). Çocuk evleri, mahalle içerisinde bulunan ev tipi sosyal hizmet birimlerini ifade etmekteyken, aynı yerleşkede bulunan birden fazla ev tipi sosyal hizmet birimlerine ise çocuk evleri sitesi adlandırılmaktadır.

Bütün bu değişikliklere rağmen varılan yerin ideal ve son yer olduğunu söylemek pek mümkün görünmemektedir çünkü yapay bağlarla oluşturulmuş olan aile ortamı ilişki ve roller bakımından biyolojik temelli oluşan aile ortamından önemli ölçüde farklılaşmaktadır. Sağlıklı bir biyolojik aile ortamının varlığı, erken çocukluk döneminde aile üyeleriyle kurulan sağlıklı ilişkiler, çocuğun gelecekteki ilişkilerine de yansıması bakımından önemlidir (Gaskell, 2010, s. 137). Bu anlamda aile ortamı benzeri bir ortamın varlığına rağmen, bu yeni kuruluşlar da mevcut sorunu çözmekte yetersizdir. Çünkü aile sadece fiziki bir mekân olmanın ötesinde aynı zamanda duygusal bir bağlılığın mekanıdır. Bu duygusal eksiklik çocuğun aidiyet ve bağlanma duygusunu önemli ölçüde etkilemektedir. Bu eksiklik ise çocuğun sonraki yaşamına yansımaktadır. Bowlby’nin (1988) bağlanma teorisi de bu bağlamda erken yaşam deneyimlerinin sonraki ilişkileri nasıl etkilediğini açıklayan bir çerçeve çizmektedir. Bowlby’ye göre, insanların yaşamlarının erken dönemlerinde birincil bakıcılarından tutarlı ve hassas tepkiler almaları güvenli bağlanma geliştirmeleri için önemlidir. Tersine, bakıcıları tarafından tutarsız davranış veya reddedilme yaşadıklarında ise güvensiz bağlanma modeli oluşmaktadır. Çocukluktan gelen bağlanma kalıpları, bir bireyin yetişkin yaşamını ve yakın ilişkilerdeki (Bolt ve ark., 2019; Crowell ve ark., 2009) ve ebeveyn olarak (Mazzeschi ve ark., 2015) deneyimleri dahil olmak üzere anlamlı ilişkiler kurma ve sürdürme becerilerini etkilemektedir (Zvara ve ark., 2020). Kurum bakımında çocuğun birincil bakım veren kurum personeli/bakım elemanıdır ve çocuk anne-baba modelinden, ebeveyn bakımından, sevgi ve şefkatten yoksun biçimde yetişmektedir (Demirbilek, 2000). Ebeveynlerden erken ayrılma çocukların hem kuruma uyum sağlamasını hem de sosyal ve duygusal açıdan gelişmelerini etkilemektedir (Hunshal ve Gaonkar, 2008).

Erken çocukluk döneminde, kurum bakımı altındaki çocukların bakım verenleriyle yaşadığı olumsuz deneyimler, çocukların normal gelişimi için risk oluşturmaktadır. Kurum bakımı altındaki çocuklar, kurumsal bakımının aksamaması durumunda duygusal olarak etkilenebilmektedir. Yakın zamanda yapılan çalışmalar ile kurum bakımı altında kalan çocukların güvenli bağ oluşturmadağı

sonucuna ulaşılmıştır (Dobrova-Krol ve ark., 2010; Yüksel ve Öncü, 2016; Zeanah ve ark., 2005). Bağlanmanın yanı sıra, kurum bakımının; benlik saygısı (Aral ve ark., 2006; Çetin ve Çavuşoğlu, 2009), empati ve uyum düzeyi (Sloutsky, 1997), depresyon (Wathier ve Dell’aglio, 2007) gibi sosyal ve psikolojik etkilerinin olduğu çeşitli verilerle desteklenmektedir. Bu olumsuz durumların ortaya çıkmasında kurumda geçirilen süre, biyolojik aile ve yakın çevre ile ilişkiler de önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan araştırmalarda kuruma erken yaşta yerleştirilen ve uzun süreli bakım sağlanan çocuklarda olumsuz etkilerinin ortaya çıkma olasılığının daha yüksek olduğu görülmüştür (Browne, 2009; Şimşek ve ark., 2008; Yüceer Kardeş, 2018). Diğer taraftan çocuğun, kurumda kaldığı süre boyunca aile üyeleri ya da yakını oldukları kişilerce ziyaret edilmesinin, çocuğun psiko-sosyal gelişim, toplum ve diğer küçük birimlerle bütünleşme ve yalnızlık hissiyatı üzerinde olumlu bir etkisi olduğu da ortaya konmuştur (Boduroğlu, 2016; İnak, 2017). Kurum bakımının tüm bu etkileri kurum bakımı geçmişi olan bireylerin toplumsallaşma süreçlerinde yaşadıkları uyum, sosyal destek eksikliği gibi sorunlar ile ebeveynlik sürecinin sağlıklı işleyişini de zorlaştırmaktadır (Connolly ve ark., 2012; Svoboda ve ark., 2012).

Bu araştırmada kurum bakımı sürecini etkileyen bu etmenlerden hareketle kurum bakımından ayrılan bireylerin ebeveynlik deneyimlerine odaklanmıştır. Bu çerçevede 9’u kadın 5’i erkek olmak üzere toplam 14 katılımcı ile görüşülmüştür. Çalışma, özellikle ebeveyn-çocuk ilişkisine odaklanarak, kurum bakımından ayrılan bireylerin geçmiş dönem tecrübelerinden hareketle ebeveynlik deneyimlerini keşfetmeyi amaçlamaktadır. Bu amaçla araştırmada “Kurum bakımı geçmişi olan bireylerin anne-babalık deneyim ve algıları nasıldır?” sorusundan hareketle çalışmanın bulguları “ebeveyn-çocuk ilişkileri” ve “ebeveynliğe dair algılar” ana temaları altında değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonucunda literatüre paralel olarak bireylerin kurum geçmişlerinin ebeveynlik deneyimleri üzerine etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışma kapsamında ulaşılan kesimin zor bir örneklemi oluşturması ve bu alanda yapılan çalışmaların sınırlı olmasının çalışmanın önemini artırdığını ve alana katkı anlamında bir boşluğu doldurduğunu söylemek mümkündür.

Yöntem

Çalışma, nitel araştırma desenlerinden biri olan fenomenolojik yaklaşımla desenlenmiştir. Çalışmada, katılımcıların kurum bakımı ve ebeveynlik deneyimlerine odaklanılmış ve bu odakla ebeveynliğin nasıl algılandığı, fenomene nasıl anlam yüklendiği, nasıl tasvir edildiği ve ne hissedildiğinin açığa çıkarılması hedeflenmiştir (Patton, 2018, s. 104). Nitel verinin toplanması hem kurum bakımı hem de anne-babalık deneyimine sahip kişilerle derinlemesine görüşmeler yoluyla gerçekleştirilmiştir.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu kurum bakımı geçmişi olan kişiler oluşturmaktadır. Katılımcılara, kriter örnekleme ve kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak ulaşılmıştır. Kriter örnekleme, araştırmacı tarafından önceden belirlenmiş kriterler doğrultusunda bu kriterleri karşılayan katılımcıları çalışmaya dahil etmek anlamına gelmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 120). Bu araştırmanın katılımcı kriterleri, en az bir çocuğu olmak ve daha önce en az iki yıl kurum bakımında kalmış olmak şeklinde belirlenmiştir. İki yıl kalma süresinin, katılımcıların deneyimlerinin daha fazla yorumlanması ve anlamlandırılması açısından önemli olduğu düşünülmüştür. Çalışma grubunu genişletmek için kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kartopu örnekleme yöntemi, ulaşılması zor katılımcı kitlesini bulma konusunda yardımcı olan kaynak bir kişi vasıtasıyla katılımcılara ulaşmayı ifade etmektedir (Saban ve Ersoy, 2019, s. 109; Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 111). Bu araştırmada hedef kitlenin hassas gruptan oluşması nedeniyle ilk etapta kendilerinin güvendikleri kişiler tarafından araştırmaya dahil edilmesi önemli hale gelmiştir. Bu nedenle çocuk bakım kuruluşlarında grup sorumlusu olarak görev yapmış meslek elemanından destek alınmıştır. Aynı zamanda örnekleme ulaşma konusunda, katılımcıların güvendiği kişilerin yine aynı deneyimi ve geçmişi paylaşmış kişilerden oluşacağı öngörüsünden hareketle daha önce yetiştirme yurdu kalmış birinden destek alınmıştır. Böylece katılımcılara kendilerinin güvendiği diğer kişilerce ulaşım sağlanmıştır. Çalışma grubuna dahil olabilmek için belirlenen kriterleri karşılayan 5’i erkek, 9’u kadın olmak üzere toplamda 14 kişiye ulaşılmıştır. Katılımcıların gizliliğinin sağlanması amacıyla kadın katılımcılara “K1”den başlayarak, erkek katılımcılara ise “E1”den başlayarak kodlama yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama, araştırmanın amacına yönelik bilgilerin bir araya getirilmesi için birtakım faaliyetlerin yürütülme işlemidir. Veri toplama sürecinde kişilerin ve mekânın belirlenmesi verilerin elde edilmesi için ilk basamağı (Creswell, 2011, s. 148) oluşturmuştur. Derinlemesine görüşmeler için literatür destekli yarı yapılandırılmış görüşme soruları ve sosyodemografik bilgi formu hazırlanmış, ardından üç araştırmacı tarafından detaylı biçimde sorular gözden geçirilmiştir. Sonuçta kişilerin; yaş, medeni durum, yaşadıkları şehir, eğitim durumu, çocuk sayısı, çocukların yaşlarının yer aldığı sosyodemografik bilgi formu ile kurum bakımı sürecine ilişkin ve kurum bakımı sonrası anne-baba olmaya ilişkin bilgileri içeren yarı yapılandırılmış görüşme soruları elde edilmiştir. Görüşmeler, iki araştırmacı tarafından sürdürülmüş, görüşme sonrasında üçüncü araştırmacı tarafından görüşme içeriği değerlendirilerek veriler karşılıklı yorumlanmıştır. Bu yöntem ile görüşme esnasında elde edilen gözlemler paylaşarak

notlar alınmıştır. Görüşmelerin 2’si yüz yüze Eskişehir ilinde, 12’si çevrimiçi platformda yapılmıştır. Çevrimiçi görüşmeler, katılımcıların bakmakla yükümlü oldukları çocukları dolayısıyla vakitlerinin sınırlı olması ve çevrimiçi görüşmeyi tercih etmeleri nedeniyle ağırlık kazanmıştır. Bu durumda çevrimiçi görüşmeler, katılımcılara zaman konusunda esneklik sağlaması, görüşme esnasında yöneltilen sorulara verilecek cevap için daha fazla zaman tanınması (Creswell, 2011, s. 161) bakımından bir avantaj oluşturmuştur.

Yapılan çevrimiçi görüşmeler esnasında özellikle kadın katılımcılarda evde çocukların olması dolayısıyla zaman zaman görüşmelerde kesintiler yaşanmıştır. Bu durumda görüşmeler, katılımcı isteği doğrultusunda farklı bir tarihe yeniden planlanmıştır. Görüşmeler sırasında, aile temasından bahsedilirken hem erkek hem de kadın katılımcıların duygulandığı gözlemlenmiştir. Bu anlarda katılımcılara herhangi bir müdahale yapılmadan duygularını paylaşmalarına imkân tanınmış, istedikleri zaman devam edebileceği bilgisi verilmiştir. Bu durum araştırmacılara aile olgusunun kurum bakımında kalmış kişiler açısından hassas bir konu olması yönüyle fikir vermiştir.

Görüşme öncesinde katılımcılara paylaşılan bilgilerin gizliliğinin korunacağı ve anonim kalacağına dair bilgilendirme yapılmıştır. Görüşmeler, katılımcının onamıyla ses kaydı alınmıştır ancak buna rağmen katılımcılardan biri gizlilik endişesiyle ses kaydını kabul etmemiş, bu sebeple araştırmacı tarafından el ile not alınmıştır. Görüşmeler ortalama 30 dakika sürmüştür. Araştırmanın verileri, 15.01.2022-01.03.2022 tarihleri arasında ortalama 2 aylık süre zarfında toplanmıştır.

Veri Analizi

Nitel araştırmalarda veri analizi, araştırmacının verileri düzenlemesini, kategorize etmesini, yorumlamasını, çeşitli kavramların oluşturulmasını ve bulguların raporlanmasını içermektedir (Gürbüz ve Şahin, 2016, s. 425). Verilerin düzenlenerek kategorize edilme işlemi aynı zamanda kodlama ve temalandırma işlemlerini kapsamaktadır. Bu işlemler için araştırmada, MAXQDA 2020 nitel analiz programı kullanılmıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler, program aracılığıyla tematik olarak kodlanmıştır. Araştırmacılar arasında uzlaşma sağlanabilmesi ve verilerin güvenilirliği için veriler iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanmış ve karşılaştırılmıştır. Sonucunda ortak kod başlıklarında ve kod içeriklerinde anlaşmaya varılmıştır. Kodların analizinin ardından yorumlama ve görselleştirme sürecine başlanmıştır.

Araştırmacının Konumu

Bu araştırma, araştırmacıların akademik süreç içerisinde kurum geçmişi olan bireylerin kurum sonrası toplumsallaşma süreçleri üzerine yakından bakma çabalarının bir sonucu olarak ortaya çıkmış ve araştırmacıların saha tecrübeleri dolayısıyla edindikleri bakış açısı araştırmanın tasarımı sürecinde etkin bir rol oynamıştır. Bu anlamda toplumsallaşma süreçlerinde ortaya çıkan aksaklıklar değerlendirilirken toplumun en temel birimlerinden biri olan ailenin rolü de gündeme gelmiştir. Bu noktada çocukluk ve ergenlik dönemlerinde aile ortamından mahrum bırakılan bireylerin toplumsallaşma süreçleri ve toplum içerisinde edindikleri yer bakımından diğer bireylerden farklı olup olmadıkları sorusu bu araştırmanın yapılmasında temel motivasyon kaynağı olmuştur. Nihayetinde kurum geçmişi olan bireylerin aile süreçlerine ve ebeveynlik deneyimlerine yakından bakma isteği ağırlık kazanmış ve araştırma ortaya çıkmıştır.

Bireylerin deneyimlerine odaklanma üzerine kurulu olan bu bakış açısı ve çalışma isteği ise nitel araştırma ile mümkün olmuştur. Nitel araştırmalarda araştırmacı, verileri toplayan, veri toplama sırasında katılımcı deneyimlerini dinleyen ve bu deneyimlerle birlikte kendi bakış açısıyla verilerin analizini gerçekleştiren kişi olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 44). Araştırmanın tasarlanma aşamasından sonuç raporunun yazılmasına kadar tüm süreçte aktif rol alan araştırmacının perspektifi önemli bir yer edinmektedir. Dolayısıyla araştırmacıların konuya olan ilgileri ve elde ettikleri yaşam ve saha deneyimleri hem veri toplama sırasında hem de yorumlanma sırasında araştırmanın sınırlarının çizilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Diğer yandan araştırmacılar, bu deneyimi doğrudan yaşamayan ve yalnızca deneyimleri yansıtan kişiler olmaları nedeniyle dışarıdan bir konumda yer almıştır. Tüm bu değişkenler araştırmanın veri toplama ve tasarlanma süreçlerinde etkin rol oynamıştır. Esasen nitel araştırmalarda araştırmacının “içeriden” ya da “dışarıdan” olan konumuna göre topladığı veriler ve yorumlama biçimleri de farklılaştığı bilinmektedir (Kaçar Tunç, 2020, s. 252).

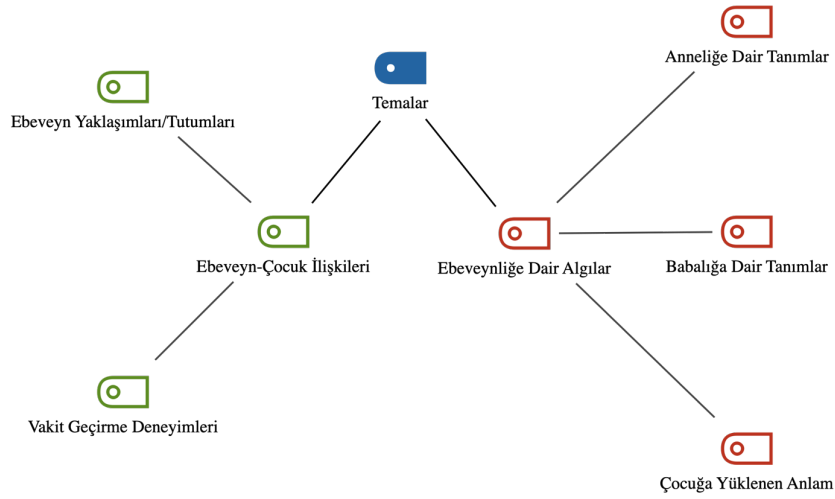
Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada kartopu örnekleme yöntemi ile katılımcılara ulaşılması katılımcıların yaşlarıyla ilgili çeşitliliğin önünde bir engel olmuştur. Araştırmadaki en küçük katılımcı 26 en büyük katılımcı ise 42 yaşındadır. Bu yüzden araştırmanın verileri, bu yaş aralığı ile sınırlıdır. Bunun yanı sıra araştırmadaki bazı katılımcılar, reşit olmadan önce kurum bakımından ayrılmıştır. Her ne kadar kurum bakımında kalınan süre uzun olsa da gelişimsel dönemleri bakımından veriler farklılık içermektedir. Bu yüzden bu araştırmada daha erken kurumdaki ayrılanlar ile reşit olanlar arasında bir mukayese yapılamamıştır. Araştırmanın önemli diğer

bir sınırlılığını cinsiyetler arası farklılıklar oluşturmaktadır. Araştırmadaki erkek katılımcı ve kadın katılımcı sayısının homojen dağılmaması nedeniyle anne ve babalık deneyimleri ayrı ayrı değerlendirilememiştir.

Bulgular

Çalışma kapsamında elde edilen veriler; “ebeveyn-çocuk ilişkileri” ve “ebeveynliğe dair algılar” olmak üzere 2 ana tema altında tasnif edilmiştir. Her bir tema ise ilgili alt temalar ile birlikte ele alınmıştır. Bu kapsamda ana tema ve alt temaların modeli Şekil 1’de sunulmuştur:

Şekil 1. Ana tema ve alt temaları gösteren kod teori modeli.

Katılımcılara Ait Demografik Veriler

Yapmış olduğumuz araştırmaya 9 kadın, 5 erkek olmak üzere toplamda 14 kişi katılmıştır. Katılımcıların yaşları 26-45 yaş arasında değişkenlik göstermiş, eğitim durumlarına bakıldığında ise ağırlıklı grubu lisans mezunları oluşturmuştur. Bununla birlikte tüm katılımcıların, 2828 Sosyal Hizmetler Kanunu gereği kurumdan ayrıldıktan işe yerleştirildiği, devlet memuru olarak çalıştıkları öğrenilmiştir. Öte yandan 4 katılımcı yaşları gereği doğrudan yetiştirme yurduna¹ alınmışken, 10 katılımcı ise çocuk yuvasına verilmiştir². Son olarak katılımcıların sahip olduğu çocuk sayısı ise 1-4 yaş arasında farklılık göstermektedir. Bu bilgiler, Tablo 1’deki haliyle sunulmuştur.

Tablo 1. Demografik Bilgiler

Katılımcı Kodları	Yaş	Medeni Durum	Yaşanılan Şehir	Eğitim Durumu	Kuruma Alınma Yaşı	Kurumdan Ayrılma Yaşı	Çocuk Sayısı	Çocuk Yaşı	Yuva Geçmişi
K-1	42	Evli	İstanbul	Lise Mezunu	7	15	3	24, 23, 14	Var
K-2	34	Evli	Gümüşhane	Lise Mezunu	13	18	2	9, 13	Yok
K-3	29	Boşanmış	İstanbul	Ortaokul terk	5	17	2	9, 3	Var
K-4	29	Evli	İstanbul	Lisans	11	18	1	5	Var
E-1	38	Evli	Eskişehir	Lisans	12	20	3	16, 13, 1	Var
E-2	42	Boşanmış	Eskişehir	Lisans	4	18	2	10, 8	Var
E-3	45	Evli	Gümüşhane	Lisans	5	19	1	2	Var
E-4	37	Evli	İstanbul	Lisans	12	22	1	9	Var
K-5	37	Evli	Ankara	Ön lisans	12	18	1	15	Yok
K-6	27	Evli	İstanbul	Lise Mezunu	10	15	4	6, 3, 2, 2	Yok
K-7	30	Evli	Gebze	Lisans	7	15	1	4	Var
K-8	30	Boşanmış	Gümüşhane	Lise Mezunu	13	19	1	1	Yok
K-9	37	Evli	Antalya	Ön lisans	12	19	2	6, 4	Var
E-5	26	Evli	İstanbul	Lise Mezunu	2 aylık	8	1	2	Var

¹ Katılımcılar geçmiş dönem kurum bakımı sisteminde kalmıştır. Bu nedenle araştırmanın devamında da yetiştirme yurdu isimlendirmesi kullanılmıştır.

² Bu durum ilerleyen bulgularımızı etkileyeceğinden özellikle belirtilme ihtiyacı duyulmuştur.

Ebeveyn-Çocuk İlişkileri

Ailelerin kendine özgü dinamiği ebeveyn-çocuk ilişkisini de farklı bağlamlar içerisinde değerlendirmeye olanak tanımaktadır. Ebeveynlerin çocukları ve birbirleri ile kurdukları ilişkilerde geçmiş yaşantılarının yansımalarını görmek beklenen bir durumdur. Bu açıdan düşünüldüğünde kurum geçmişine sahip ebeveynlerin, kendi yaşantılarında ortaya çıkan ve toplumun geneli itibari ile farklı olan deneyimlerinin kendi toplumsallaşma ve ebeveynlik tecrübelerini de etkilediği görülmektedir. Bu etkileri görebileceğimiz başlıklardan birisi olarak *Ebeveyn-Çocuk İlişkileri* başlığı da mevcut çalışmada; “Ebeveyn yaklaşımları/tutumları” ve “Vakit geçirme deneyimleri” olmak üzere 2 alt temada incelenmiştir.

Ebeveyn Yaklaşımları/Tutumları: Ebeveynlik deneyimi; ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkiye bağlı olarak yaklaşım ve tutumların çeşitlilik gösterdiği bir alanı oluşturmaktadır. Bu farklılıkların da algı, tutum ve geçmiş deneyimler özelinde şekillendiği düşünülmektedir. Mevcut bulgulara bakıldığında; ebeveynlerin çocuklarına yönelik yaklaşımları açısından fedakâr, izin verici ve destekleyici şeklinde farklılıklar içerdiği görülmektedir. Bu farklılaşma aşağıdaki ifadelerde de görülebilmektedir:

Çocuklarıma karşı çok fedakarım ve üzerlerine çok düşünüyorum, aşırı derecede panik yapıyorum. Bütün ilgi odağım onlar olmuş zaten. (K-3, 2 çocuk)

Ne isterse yapmaya çalışıyoruz şu an daha iki buçuk yaşında olmasına rağmen. (E-3, 1 çocuk)

Ona karşı bütün sevgimi vermeye çalışıyorum. Hep de böyle olacak. Bir de onu hep kollayacağım, her zaman arkasında olduğumu bilecek. İlgimi, desteğimi hep hissetsin istiyorum. Bunun için çabalıyorum. Elimden geldiği kadar da bu ilgiyi, desteği vermeye çalışıyorum. (E-5, 1 çocuk)

Hani hep arkalarında birilerinin olduğunu, yani benim ve babasının olduğunu herhangi bir şekilde bir karar verdiğimde doğru ya da yanlış bilmiyorum. En azından bizim desteğimizin olabileceğini, bizim sevgimizin olabileceğini hissetsinler istiyorum. (K-9, 2 çocuk)

Bununla birlikte katılımcıların bir kısmının çocuklarıyla kurduğu ilişki biçimini arkadaşlığa benzer yapıda tanımladığı görülmektedir. Ebeveyn-çocuk ilişkisinden daha ziyade çocuklarıyla arkadaş ilişkisi içerisinde olan katılımcıların ifadeleri şu şekilde yer almaktadır:

Biz iyiyiz yani aslında hani şey değiliz yani böyle hani baba oğuldan ziyade biraz arkadaş olmaya çalışıyoruz. (E-4, 1 çocuk)

Güzel bir ilişkim var çocuklarımla. Arkadaş gibi onlarla konuşuyorum. Sorunlarını paylaşıyorum. (K-1, 2 çocuk)

Katılımcıların çocuklarına yönelik yaklaşımları kurum süreci boyunca yaşadıkları deneyimler ile ilişkili bir alanı oluşturmaktadır. Yapılan görüşmelerde katılımcıların kurumda yaşanan olumlu ve olumsuz deneyimlerden ders çıkarmaya yönelik söylemlerinin olduğu görülmektedir. Buna göre; katılımcıların kendi ebeveynlik süreçlerindeki kurum ortamındaki ilgi eksikliği, olumsuz tutum ve davranışlar, anne-baba özlemi gibi durumlara bağlı olarak çocuklarına karşı daha hassas bir tutum sergiledikleri ifade edilmektedir. Örneğin E-2, kendi yaşadığı deneyimleri çocuğunun yaşamaması için elinden geleni yaptığını aşağıdaki ifadesiyle aktarmıştır:

Oradaki yani acı demeyeyim ama oradaki hatıraların eksik kalan hatıraları, çocukluk hatıralarımın çocuklarıma yansımaması için elimden geleni yaptım, yapıyorum, hala da yapmaya çalışıyorum. (E-2, 2 çocuk)

K-3 de benzer şekilde kurum tecrübesinin çocuğu ile olan ilişkisini nasıl etkilediğini şu sözleriyle ifade etmiştir:

Kurumda kaldığım için zaman zaman şükrediyorum, zaman zaman o eksikliği yaşıyorum mesela. Çocuklarıma karşı daha fedakarım. Daha ilgiliyim. Orada öğrendiklerimi bir şekilde onlara nakşetmeye çalışıyorum. Hani onlara daha çok sarılıyorum. Sıkı sıkı sarılıyorum elimden geldiğince. Çünkü benim yaşamadığım sevgiyi ben onlara yaşatmak istiyorum. (K-3, 2 çocuk)

K-8 de aile içerisinde gerçekleşmesi gereken kültürel aktarım süreçlerinin kurum aracılığıyla edinildiğini şu ifadelerle açıklamıştır:

Kurumda eksik ya da fazla yönleri fazlasıyla görmüş biri olarak neyin yanlış neyin doğru olduğunu biraz daha erken öğreniyorsunuz. Bu yanlış gözünüzün önünde yapanlardan öğreniyorsunuz yanlış olduğunu (...) Hani annenizden babanızdan gördüğünüzü değil de neyin doğru neyin yanlış gözünüzle gördüğünüzü uygulama konusunda çok fazla etkiliyor bence. Ve ekstra iki kat daha dikkatli oluyorsunuz. Çocuğunuz neye incinir bunları kendinizden çok iyi biliyorsunuz ve diyorsunuz ki ben bunu oğluma yaptığım zaman ya da kızıma yaptığım zaman kalbi kırılır. Ondan dolayı yapmamaya çalışıyorsunuz. (K-8, 1 çocuk)

Kurum bakımının yanı sıra katılımcıların olumsuz aile deneyimleri de ebeveynlik yaklaşımlarını yönlendirmektedir. Bu noktada katılımcıların biyolojik aile ile yaşanan olumsuz deneyimler sonucu ailenin öneminin daha fazla farkında oldukları ve sevgiyi daha fazla hissettirebildikleri ifade edilmektedir:

Ben sevgi konusunda iyi görüyorum kendimi. Kendi annem ve babamdan pek sevgi görmediğim için belki de. Onları da suçlamıyorum yani görmemişler, fiziksel engelleri vardı. Zihinsel anlamda olmasa da bu tür şeyleri düşünen insanlar değillerdi. Yani ben evin tek çocuğuydum ama ne annemden ne babamdan pek sevgi görmedim. Bu yüzden kendi çocuklarıma karşı çok sevgi dolu bir anne olduğumu düşünüyorum. (K-2, 2 çocuk)

Annem olmadığı için daha çok çocuklarıma sarıldım. (K-1, 3 çocuk)

Çocukken hep derdim yani ben yani benim kendi babam gibi bir baba olmayacağım diye. Bunu söyledim kendime. Elimden geldiğince yani yapıyorum. (...) Babamın belki bana yapmadığı şeyleri ben çocuğuma yapıyorum yani. Aslında bu babamın eksiklerini gördüğüm için ben kendim yani çocuğuma ona göre davranıyorum. Aslında bir nebze iyi bir şey. O yüzden ben hani belki de çekmişim. İyi olmuş yani. Bunları çekmesem belki bu kadar farkında olmayacağım bazı şeylerin. (E-4, 1 çocuk)

Çocuğa yönelik yaklaşımda katılımcılar tarafından ifade edilen diğer bir nokta ise çocuk yetiştirme konusundaki sınır anlayışıdır. Yapılan görüşmelerde daha az sayıda katılımcının çocuklarına sınır koymada başarılı oldukları ve sınırı belirli ölçüde verdikleri ifade edilmektedir. Bunu E-4, çok şımartmamak kaydıyla şeklinde açıklarken, K-5 ise iletişimde net ifadeler kullandığını şu sözlerle aktarmıştır:

Elimizden gelenince onu hani yokluğu da öğretmeye çalışıyoruz. Varlığı zaten elimizden geldiğince biz ona destek oluyoruz yani. Okuluna gidiyor işte, istediği şeyleri yapıyoruz. Elimizden geldiğince çok şımartmamak kaydıyla yapıyoruz yani. (E-4, 1 çocuk)

Bir şey dediğim zaman yapıyor. Çünkü şey. Onun hayır olmayacağını biliyor. Mesela ben bir şeye hayır dersem o hayırdır, evet dersem evet. (K-5, 1 çocuk)

Ebeveynlerin çocuklarına çizdiği sınırlarda kurum ortamındaki alışkanlıkların etkisi de dikkat çekmektedir. Kurumdaki yaşamın çocuğa yaklaşım açısından rolünü katılımcıların şu ifadelerinde görmek mümkündür:

Yurttaki etüt sistemini evde de oturttum. Altı ile dokuz arası bizim evde etüt saatidir. Altıda ben evde olduğum sürece, ben vardiyalı çalışıyorum altıda çocuğum da oturur, ben de otururum. (E-1, 3 çocuk)

Ben televizyon izlemeyi sevmeyen biriyim mesela. Televizyonu fazla sevmiyorum belki yurttan da kalan bir alışkanlık. Biz hiçbir zaman televizyon izlemiyorduk. O yüzden genelde böyle kitap okuyoruz kovalıyoruz kaçıyoruz o tarz. Yani daha küçük olduğu zamanlarda da mesela ben ona kitap okuyordum. (K-8, 1 çocuk)

Ebeveynlik deneyimlerine dair çevreden alınan destek ise katılımcıların ebeveynlik yaklaşımlarına etki eden diğer bir süreci oluşturmaktadır. Yapılan görüşmelerde çevrenin çocuk yetiştirme sürecine yönelik genel etkisinin olumlu yönde olduğu ifade edilmektedir. Buna göre; ebeveynlik sürecindeki en büyük desteği eşlerin oluşturduğu K-9 ve E-4'ün görüşlerinde şu şekilde yer almaktadır:

Yani genellikle şeydir, eşim de mesela yardımcı oluyor. Birçok konuda destekçiydi. Genellikle öyleydi yani. Kendim kayınvalidemler ve işte eşim. (K-9, 2 çocuk)

Eşimle gayret ediyoruz. Benim eksiklerim var. Benim eksiklerim yok değil yani. Eşim onu tamamlıyor. Çok güzel de tamamlıyor (...) Ben tek başıma olsam bu tarz şeyleri yani Allah korusun onu başımızdan eksik etmesin, çok zorlanırdım yani. (E-4, 1 çocuk)

Bununla birlikte çevreye ilişkin diğer bir söylemin ebeveynlik sürecinde eş dışında herhangi bir kişiden destek almama yönünde olduğu görülmektedir. Yapılan görüşmelerde katılımcıların ebeveynliğe dair desteğe ihtiyaç duymamasının yanı sıra başkalarından destek almayı tercih etmedikleri anlaşılmaktadır. Bu durum katılımcılar tarafından şu şekilde ifade edilmektedir:

Ben bu konuda destek almanın çok doğru bir şey olduğunu düşünmüyorum. Nasıl düşünmüyorum? Mesela şöyle bir şey var. Deneyimlediğim için söylüyorum bu süreçte. Kimse sizin gibi düşünmüyor. Mesela uyuyor mu kalkıyor mu yiyor mu gibi sen çok pımpiriklisin şeysin. Ama işte o senin çocuğun hani şey yapamıyorsun. O yüzden insanlara fazla da güvenmiyorum diyelim bu konuda. Ya da bana mantıklı gelmiyor. (K-8, 1 çocuk)

Tek başıma büyüttüm. Yani kimsenin yardımı, şeyi olmadı (...) Ben bu yaşına kadar bir gece daha babaannesine yatırtmadım için, hiç kimseyi bırakmadım bırakmam da. Her şey gönüllüydü. Hani gözümünden sakınıyorum ama bırakmadım, bırakmıyorum da. (K-7, 1 çocuk)

Çocuğumla ilgili bir sıkıntı yaşadığım zaman birine soracak bir şeyim yok yani bir şekilde kendi başıma çözüyorum. (K-3, 2 çocuk)

Katılımcılardan elde edilen verilerde çocuk yetiştirme tutumuna ilişkin ifade edilen nadir bir söylem ise çevrenin olumsuz etkisi olduğu yönündedir. Katılımcılardan K-2 ve E-2, çevrenin müdahalesi sonucu istedikleri yetiştirme tutumunu çocuklarına yansıtmadıklarını şu şekilde dile getirmektedir:

Yani bir de şöyle oluyor. Ben kayınvalidem ile yaşadığım için evin içinde kurallar da çok değişiyor. Onun evet dediğine ben hayır diyorum. Bazen benim elimde olmuyor. Yani tek başıma yetiştiremiyorum çocukları. (K-2, 2 çocuk)

Senin hayır dediğine şimdi anneanne evet diyor, senin hayır olmaz oğlum kızım dediğine dede evet diyor. Senin çünkü onlar hani bakıyordu çocuğuma. Sen hayır diyorsun anne evet diyor, o öyle olmaz oğlum. Bu şekilde yapalım diyorsun. Sen evet diyorsun, onlar hayır diyor. Şimdi kimin baba olduğu, kimin anne olduğu belli değil. Şimdi ben kötü insan rolü oldum. Halbuki demiş olduklarımızın hepsini dedesiyle anneanesi benim dediklerimin aynısını çocuklarına yaptılar, yani aynısı. (E-2, 2 çocuk)

Vakit Geçirme Deneyimleri: Yapılan görüşmelerde katılımcıların çocuklarıyla vakit geçirme biçimleri ebeveyn tutumlarına bağlı olarak farklılaşabilmektedir. Katılımcılardan elde edilen verilere göre çocuk ile geçirilen vakitte oyun, kitap, gezi gibi çeşitli faaliyetlerin tercih edildiği görülmektedir. Çocuklarıyla birlikte aktivitelerde bulunan ve vakit geçirmeye istekli olan katılımcı ifadeleri ise tema içerisindeki ağırlıklı alanı oluşturmaktadır. Buna ilişkin bazı ifadeler ise şu şekildedir:

Neredeyse her şeyi beraber yapıyoruz. Halı saha maçlarına beraber gidiyoruz. Kampa gidiyoruz yazları. İzcilik kulübümüz var. Ben de yönetimdeyim. Aynı şekilde. Kamplarda geziyoruz. Ondan sonra çarşılarda geziyoruz. Ne bileyim. Playstation oynarız evde. Ne yapılacaksa onlarla yapıyorum diyebiliriz. (E-1, 3 çocuk)

Çocuklarım genellikle benim yanımda iyi hissediyorlar ve genelde oyun oynuyoruz, oyun oynamayı seviyorlar benimle (. .) Çocuklarımla çocuk gibi oluyorum. Yani böyle hani genellikle işte onların istediği gibi oyunlar oynayarak şey yaparak bir nevi onların seviyesine düşüyor muyum diyeyim. Onlar gibi olmaya çalışıyorum. (K-9, 2 çocuk)

Bunun yanı sıra daha az sayıda katılımcı tarafından çocuk ile geçirilen zamanın sınırlı düzeyde olduğu ifade edilmektedir. Buna göre katılımcıların geçirilen sınırlı zamana yönelik farklı etkenlerin varlığından söz ettiği ve vakit geçirememeye durumunu bu etkenlere bağlı olarak ifade ettikleri görülmektedir. Katılımcıların duruma ilişkin açıklamaları şu şekilde yer almaktadır:

Bizim burası küçük bir yer. O yüzden çok fazla aktivite yok zaten. Biz de öyle sürekli gezme vs. yapan bir insan değiliz. Çok nadir öyle bir kafeye falan oturmaya gideriz. Onun dışında çocuklar halalarına teyzelerine gidiyorlar kalmaya aktivite olarak. (K-2, 2 çocuk)

Çok fazla şu anda vakit geçiremiyoruz çocuğumuzla. Çünkü biliyorsunuz şimdiki çocuklar şey internet bağımlısı. Salonda salonu ele geçirdi. İnternetle bağlantılı. Orada ders çalışıyor. Orada yiye içiyor. Ve şey yani bir yemek, kahvaltıda. İşte hafta sonları öğle yemeklerinde birlikte oluyoruz. Onun haricinde ayrı dünyaların insanıyız. (K-5, 1 çocuk)

Çalışma yaşamı ise; özellikle katılımcıların annelik deneyimleri açısından zorlandıkları bir süreci oluşturmaktadır. Nitekim 3 katılımcı hariç diğer tüm kadın katılımcıların çalışma yaşamının dezavantajlı noktalarından bahsettiği görülmektedir. Bu durumun çocuğa ayrılan zamanın daha kısıtlı olmasına sebep olduğu katılımcı görüşlerinde şu şekilde ifade edilmektedir:

Belki hani çalışma olarak birazcık daha erken olabilirdi diye düşünüyorum. Mesela saat yedide gelmek yerine mesela iki üç gibi dört gibi bile gelmem. Hani çocuklarla belirli bir şey mesela onlardan önce gelip işimi yapıp ondan sonra onları onların okuldan çıktığında daha çok vakit geçirmek isterdim açıkçası. (K-9, 2 çocuk)

Bazen şöyle bir şey düşünüyorum. Hani çalıştığım için yetemiyordum, yetemiyordum gibi hissediyordum çocuklara. Yani mesela sabah gidiyorum. Akşam işte saat altıda, yedide geliyoruz işten. Onları da okuldan alıyorum falan. Ondan sonra o kadar kısıtlı bir zaman oluyor ki işte. Yemekle uğraşıyorum, bir taraftan. Onlar ilgi alaka istiyorlar oyun istiyorlar ya da seninle böyle bir şeyler yapmak, bir şeyler zaman geçirmek istiyorlar. Mümkün olduğunca işte bunu tablet, tabletle, işte televizyonla genellikle geçiştiriyorlar. Buna da üzülüyorum. Onların o haline de üzülüyorum. Yetemediğimi düşünüyorum açıkçası. Çok fazla böyle işte çocuklarımı hani şey yapamıyorum. Zamanını çok geçiremiyorum. Anca idare edebiliyorum. Yani geliyorum. İşten geliyorum. Bütün her şey ev beni bekliyor, yemek beni bekliyor. Ondan sonra işte onların mesela günlük işte kıyafetlerinde bir şey varsa, çamaşır suyu, buydu. Yani bunlarla uğraşıyorum ve yetemediğimi de düşünüyorum açıkçası. (K-5, 1 çocuk)

Ebeveynliğe Dair Algılar

Katılımcıların ebeveynliği tanımladıkları alanlar genel itibarıyla olumlu duygular ile karakterize bir yapıyı oluşturmaktadır. Katılımcıların bu yaklaşımları annelik tanımları, babalık tanımları ve çocuğa yüklenen anlamlar üzerinden ele alınarak 3 alt başlık altında toplanmıştır.

Anneliğe Dair Tanımlar: Yapılan görüşmelerde katılımcıların anneliğe dair tanımlarının tamamının olumlu yönde olduğu, bununla birlikte söylemlerin duygusal yoğunluk barındırdığı görülmektedir. Buna dair katılımcı görüşlerinden birkaçı şu şekildedir:

Bana göre anne olmak hep eksik hissetmek. Çünkü bir şeyi hiçbir zaman tam yaptığınızı düşünmüyorsunuz. Ben öyle düşünüyorum yani belki de kendim böyle yaşadığım için. Yani ona ne yapsam sanki eksikmiş gibi geliyor. Mesela ne kadar ilgilenen de birkaç saat daha ilgilenbilirdim bir şey daha yapabilirdim gibi. Böyle tanımlıyorum yani. Bence her şeyde biraz eksik kalmak gibi. (K-8, 1 çocuk)

Yani şöyle annelik bence çok zor. Gerçekten çok zor bir şey. Ama bir yandan da güzel. Yani zor ve güzel bir şey bence annelik. (K-2, 2 çocuk)

Anne olmak çok güzel bir duygu. Yani mesela ilk kalktığımda onun odasına giriyorum mesela. Ya bilmiyorum çok değişik bir duygu. (K-5, 1 çocuk)

Katılımcılardan K-9 ve K-7 ise anneliğin *emek isteyen ve kişiyi geliştirici yönleri olan* bir alan olduğu şu şekilde aktarmıştır:

Yani çocuğa karşı çok fazla böyle şey olamıyorsun. Tamam, bu benim diyorsun ama onu uzun bir dönem şey yapamıyorsun. Gerçekten hissedemiyorsun. Ama hastalığında, ondan sonra o ateşlendiği zamanlar ya da onun işte ilk yürüyüşü, ilk adımı ondan sonra her şeyiyle yani her ilklerini yaşadığın zaman anne olduğunu anlıyorsun. Bu da bir nevi emek oluyor işte. (K-9, 2 çocuk)

Her şey anne olduktan sonra oldu, daha çok sabırlı olmayı öğrendim. Hani böyle bencilce değil de biraz daha fedakâr olmayı öğrendim. (K-7, 1 çocuk)

Babalığa Dair Tanımlar: Yapılan görüşmelerde az sayıda yer alan babalığa dair tanımlarda olumlu ifadelerin yanı sıra baba kavramına daha derin bir anlam yüklendiği görülmektedir. Buna ilişkin katılımcı ifadeleri şu şekilde yer almaktadır:

Baba olmak, babanın karşılığı bence bir dünya. (E-2, 2 çocuk)

Yani baba olmak apayrı bir şey ya. Tanrı olmak gibi bir şey yani. Allah olmak gibi bir şey yani. Yani anlatılmaz ya. (E-1, 3 çocuk)

Katılımcılardan E-3'ün ise biyolojik babasının erken yaşta kaybına ve kurum ortamında büyümeye bağlı olarak baba kavramına yabancı olduğu şu şekilde aktarılmıştır:

Ya şöyle söyleyeyim ben babamı küçük yaşta kaybettim. Altı yaşındaydım. Tabi ondan sonra direkt şeyde büyüdük. Baba kavramlarına çok yabancıydık yani bilmiyordum. (E-3, 1 çocuk)

Çocuğa Yüklenen Anlam: Bu temaya dair ifadelerde çocuğa ilişkin olumlu duygular barındıran farklı tanımlamaların yer aldığı görülmektedir. Katılımcıların çocuk sahibi olmayı *aileyi tamamlayan, evin neşesi, mutluluk kaynağı* gibi kavramlar ile ifade ettikleri görülmektedir:

Beni tamamlayan şey evlatlarım. (K-3, 2 çocuk)

Mesela yorulduğunuz zaman bile onun bir gülümsemesi sizi mutlu etmek için yeterli olabiliyor. Yani kötüsenez bile gülümseyebiliyorsunuz. (K-8, 1 çocuk)

Çocuk evin neşesi hani diyeyim. O aileyi tamamlıyor bence. (K-4, 1 çocuk)

Çocuğum benim için mutluluk kaynağı. Onun mutluluğu huzuru için uğraşyoruz sürekli. (E-1, 1 çocuk)

Çocuk bu dünyanın en güzel nimeti. (E-2, 2 çocuk)

Ebeveynliğe dair tanım ve algılar teması altında demografik veriler ile anlamlı ilişkiselliğe sahip olan bazı alanların söz konusu olduğu görülmektedir. Bu alanlardan ilki çocuk sayısı ile katılımcıların ebeveynliğe dair ifadeleri arasında var olan ilişkiselliktir. Tablo 2’de ortaya konulan bu ilişkiselliğe göre; katılımcıların sahip olduğu çocuk sayısı ile ebeveynliğe dair algıları arasında doğru orantılı bir ilişki bulunmaktadır. Buna bağlı olarak 1 ve 2 çocuğa sahip olan katılımcıların ebeveynliğe dair tanımlarının daha yoğun olduğu, bunun yanı sıra 3 ve 4 çocuğa sahip katılımcıların ebeveynliğe yönelik ifadelerinin sınırlı sayıda yer aldığı görülmektedir. Buradan hareketle az sayıda çocuğa sahip olan katılımcıların diğer katılımcılara göre ebeveynliğe ve çocuk kavramına bakışlarının daha fazla derinleştiğini söylemek mümkündür.

Tablo 2. “Ebeveynliğe Dair Tanım ve Algılar” Temasının Katılımcıların Çocuk Sayısı ile İlişkisi

	1	2	3	4	Toplam
Temalar					
Ebeveynliğe Dair Tanım ve Algılar					
> Anneliğe Dair Tanımlar	4	5	1		10
> Babalığa Dair Tanımlar	1	3	1		5
> Çocuğa Yüklenen Anlam	6	3			9
TOPLAM	11	11	2		24
# N= Belgeler/Konuşmacılar	7 (50,0%)	4 (28,6%)	2 (14,3%)	1 (7,1%)	14 (100,0%)

“Ebeveynliğe dair tanım ve algılar” teması ile anlamlı olan diğer bir demografik veriyi katılımcıların yuva geçmişi oluşturmaktadır. Tabloya göre; yuva geçmişi olan katılımcıların yuva geçmişi olmayan katılımcılara göre ebeveynliğe dair daha fazla ifade kullandıkları ve ağırlığın bu alana ait olduğu görülmektedir. Bununla birlikte en fazla ilişkiselliğe sahip olan alanın “çocuğa yüklenen anlam” alt temasına ait olduğu tablodan anlaşılmaktadır. Bu bağlamda küçük yaştan itibaren kurum ortamında büyüyen katılımcıların ebeveynliğe ve çocuk kavramına daha fazla anlam yükledikleri görülmektedir.

Tablo 3. “Ebeveynliğe Dair Tanım ve Algılar” Temasının Katılımcıların Yuva Geçmişi ile İlişkisi

	Yurt	Yuva+Yurt	Toplam
Temalar			
Ebeveynliğe Dair Tanım ve Algılar			
> Anneliğe Dair Tanımlar	3	7	10
> Babalığa Dair Tanımlar		5	5
> Çocuğa Yüklenen Anlam	2	7	9
TOPLAM	5	19	24
# N= Belgeler/Konuşmacılar	4 (28,6%)	10 (71,4%)	14 (100,0%)

Tartışma ve Sonuç

Kurum bakımı geçmiş olan bireylerin anne ve babalık tutumlarının kurum bakımı süreci ile olan ilişkisini keşfetmeyi amaçlayan bu çalışma, bulguları itibarıyla geçmiş bireysel tecrübelerin bireyin yaşantısı üzerindeki izdüşümlerini görebilmek açısından önemli bir veri elde edilmesine katkı sağlamıştır. Araştırmada 9 anne, 5 baba olmak üzere toplam 14 kişiyle görüşülmüştür. Araştırma sonucunda elde edilen veriler, “Kurum bakımı geçmiş olan ebeveynlerin anne-babalık deneyim ve algıları nasıldır?” araştırma sorusu eşliğinde, “ebeveyn-çocuk ilişkileri” ve “ebeveynliğe dair tanım ve algılar” olmak üzere 2 ana tema üzerinden yorumlanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında kurum bakımı geçmiş olan katılımcıların, ebeveynlik sürecinde çocuklarına karşı tüm isteklerini yerine getirmeye çalışan, fedakâr, sevgiyi hissettiren ve destekleyici bir davranış biçimi geliştirdikleri görülmektedir. Bu yaklaşım biçiminin, kurum bakımında kalmış olmanın bir sonucu olduğu şeklinde yorum yapılabilmektedir çünkü bireyler, biyolojik anne/baba veya kurum personelinden yeterli ilgi ve desteği alamadıklarından benzer bir ilişki tarzına çocuklarını maruz bırakmak istememektedir. Bu bulguya paralel biçimde ulusal ve uluslararası düzeyde yapılan diğer araştırmalar da kurum bakım deneyimi olan ebeveynlerin çocukları için en iyisini yapma konusunda genellikle yüksek motivasyona sahip olduklarını ve onların kendilerinden daha iyi ebeveynlik deneyimleri yaşamalarını istediklerini göstermiştir (Barn ve Mantovani, 2007; Pryce ve Samuels, 2010; Schelbe ve Geiger, 2017; Tapan, 2021, Warwick ve ark., 2009).

Araştırmada elde edilen bir diğer bulgu ise fedakâr ve destekleyici yaklaşım tarzının yanı sıra çocuklarla “arkadaşlık” ilişkisi çerçevesinde bir bağ geliştirilmesidir. Araştırmanın bu bulgusundan farklı olarak Yüceer Kardeş (2018) çalışmasında kurum bakımı geçmiş olan bireylerin aile ilişkisini incelemiş ve ebeveyn-çocuk ilişkisinde otoriter tutumun ağırlıklı olduğunu bulmuştur. Bu sonuç da bizi bireysel farklılıklar ve bireylerin kaldıkları kurumlar arasındaki farklılıkların bireylerin tutumu üzerinde etkili olduğu düşüncesine sevk etmektedir. Ancak bütün bu ihtimallerin tutarlılığını görebilmek açısından daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğu ve bu araştırmalarda kurumsal ve kişisel farklılıkların tutumlar üzerindeki etkilerinin dikkate alınması gerektiği aşikardır. Araştırmamızda katılımcıların çocukları ile ilişkileri değerlendirildiğinde arkadaşlık ilişkisinin yanı sıra “sevgi”, “sevilmeme” kavramlarının birlikte kullanılması, ebeveynlerin çocukları aracılığıyla bu duyguyu karşıladıkları şeklinde yorumlanmıştır. Çünkü çocuklar, ebeveynler için önemli bir destek kaynağı görülmektedir ve kendilerine ait oluşturdukları aileyi temsil etmektedir. Bu araştırmanın bulguları diğer araştırmalar ile de paralellik göstermektedir (Knight ve ark., 2006; Pryce ve Samuels, 2010).

Araştırmamızın diğer bir sonucu, çocuk ile geçirilen sürenin, ebeveynin çalışma durumu ile yakından ilişkili olduğudur. Çalışma süreleri uzadıkça çocukla geçirilen zamanın sınırlı bir düzeyde kaldığı katılımcılar tarafından da vurgulanan bir veridir. Cinsiyet değişkeni göz önüne alındığında ise kadın katılımcıların çocukları ile daha sınırlı düzeyde vakit geçirdiği görülmüştür. Bu bulgu, çalışan kadınların aynı zamanda ev işlerinde meşgul olmaları dolayısıyla daha sınırlı bir vakte sahip olmaları şeklinde yorumlanmıştır. Literatürde de çalışma hayatında olan kadınların ev işleri ile meşgul olmalarından dolayı yaşamış oldukları zorluklara ilişkin birçok çalışma bulunmaktadır (Bakıcı ve Aydın, 2020; Bayramoğlu, 2018; Topgül, 2018). Ancak tüm bunlara karşın ebeveynlerin iş yüküne rağmen aktif olarak çocuklarıyla ilgilenme isteği ve gayreti içinde olduğu görülmüştür. Bu bulgu da Roberts’ın (2021) çalışmasına benzer biçimde, ebeveynlik sürecinde karşılaşılan zorluklar karşısında kurum bakımı geçmiş olan bireylerin daha fazla çaba gösterme eğiliminde olduğunu doğrulamaktadır.

Çalışmada elde edilen diğer bulgular ışığında kurum ortamında, personeller ile kurulan bağın zayıf olması, kurum süreci boyunca maruz kalınan olumsuz tutum ve davranışlar, biyolojik anne-babalarına yönelik özlem duyulması vb. durumlar, ebeveynlik sürecini etkileyen önemli faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmamız açısından bütün katılımcıların, çocuklarına yönelik davranışlarında daha fazla hassas olmaya özen gösterdiği, yaklaşım tarzlarında sevgiyi hissettirmeye çalıştıkları öne çıkan bulgulardandır. Ayrıca yine yapılan görüşmelerde geçmiş aile deneyimlerini olumsuzluklarla hatırlamalarına karşın, kendi kurdukları ailelere karşı daha sahiplenici bir tutum sergiledikleri görülmektedir. Buna göre katılımcıların yaşadıkları olumsuz deneyimlerin sonucu olarak çocuklarına karşı daha hassas bir şekilde yaklaştıkları görülmektedir. Araştırmamızın bu bulgusu, pek çok diğer çalışmayla paralellik göstermektedir. Örneğin Çayır (2020) çalışmasında, kurum bakımından ayrılmış kişilerin karşılanmamış duygusal ihtiyaçlarının, kurum sonrası yaşantıda kendi aile ve çocuklarına karşı daha fazla ilgi göstermeleri şeklinde yansıdığını vurgulamıştır. Yine yurtdışında yapılmış çalışmalarda da benzer sonuçlar görülmüştür. Coler (2018), Arjantin’de geçmişte kurum bakımında kalan genç anneler ile yaptığı çalışmasında, bir tür telafi yöntemi olarak kadınların çocukluklarında mahrum kaldıkları ebeveyn sorumluluklarını, koruma ve bakım görevini yerine getirmenin önemsedikleri sonucuna ulaşmıştır. Yine başka bir çalışmada da yetiştirme yurdundan ayrılmış babaların, geçmişte kendilerine sağlanmayan imkanları kendi çocuklarına sağladıkları verisinin elde edildiği görülmüştür (Arslan Çolak, 2020). Yine bu tema çerçevesinde katılımcıların aile yaşantılarına bakıldığında, özellikle çocuk bakımı konusunda en büyük desteğin eşlerden alındığı bulgulanmıştır. Bu durum eşlerin çocuk yetiştirme konusundaki tutum ve davranışlarının nasıl etki edeceği konusunda bir düşünme sürecinden geçtiği, bilgi sahibi olduğu ya da hassas oldukları şeklinde yorumlanmaktadır (Yüceer Kardeş, 2018). Çalışmamızda ayrıca katılımcıların kendi eşlerinden aldığı destek dışında aldıkları/algıladıkları sosyal desteğin yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır. Oysaki bireylerin kurumdan ayrıldıktan sonraki zor yaşantılarına rağmen hem bakım sırasında hem de sonrasında aldıkları sosyal destek ve yardımlarla yaşamlarının kolaylaştığı (Boduroğlu, 2016; Stein, 2012; Yüceer Kardeş, 2018) bilinmektedir. Özellikle yapılan çalışmalar, kurum bakımından

ayrılan bireylerin ebeveyn olduktan sonra zayıf aile ilişkilerini geliştirmeye çalıştığını ve biyolojik ailelerinden destek aldığını belirtmektedir (Love ve ark., 2005; Williams ve Vines, 1999). Ancak bu bulgulardan farklı olarak araştırmamızda, yeni oluşturulan ailenin geçmiş aile ilişkilerini yeniden inşa etme noktasında bir köprü görevi üstlenmediği bulgulanmıştır.

Araştırmamızda öne çıkan diğer sonuç ise, katılımcıların yuva geçişinin ebeveynlik sürecinde önemli bir yer edindiği olmuştur. Kurum bakımına erken yaşta alınmış ve çocuk yuvasından başlayarak yetiştirme yurduna geçiş yapmış kişilerin kurum bakımı deneyimlerinden ağırlıklı olarak bahsettikleri gözlemlenmiştir. Bu bulgu bize, uzun yıllar kurum bakımında kalmış kişilerin ebeveynlik deneyimlerini yorumlamada kurum bakımı etkisinin daha fazla olduğunu konusunda fikir vermektedir. Bu araştırma bulgusu şaşırtıcı değildir çünkü kurum bakımına alınma yaşının küçük olmasının ve çocuğun kurum bakımında geçirdiği sürenin uzun olmasının etkileri yapılan ulusal ve uluslararası diğer çalışmalarda ortaya konulmuştur (Browne, 2009, s. 13; Şimşek ve ark., 2008). Dolayısıyla kuruma erken yerleştirilen ve uzun süreli bakım sonucunda ortaya çıkan etkinin kurumda daha az kalanlara kıyasla farklı olması anlaşılabilir bir veridir. Kurumda kalınan sürede yaşanan deneyimler, sahip olunan alışkanlıklar ve rutinlerin yetişkinlik döneminde de aile yaşantılarına yansımaları ile sonuçlanmaktadır. Araştırmamızdaki katılımcıların, kurum yaşamı boyunca elde ettiği alışkanlık ve rutinleri kendi ebeveynlik süreçlerine yansıttığı ve belirli düzen içinde yaşamaya gayret ettikleri görülmüştür. Yüceer Kardeş (2018) de bu bulguya benzer biçimde yaptığı çalışmasında kurum bakımı geçirmiş olan ebeveynlerin; biyolojik aile yaşantılarında ve kurumda kalınan süre boyunca uygulanan kuralları benimseyerek ailelerine aktardığını ortaya koymuştur.

Araştırmamızda katılımcıların anne ve baba olmayı tanımlamaları istenmiş, neticede ise biyolojik anne ve babalarının eksik bıraktığı duyguya vurgu yapıldığı görülmüştür. Genel bir değerlendirme olarak katılımcılar, kendilerinden bahsetmek yerine çocuklarına yükledikleri anlamdan bahsetmeyi tercih etmiş ve çocuğa kendi hayatlarındaki bir “eksikliği tamamlayan” anlamını atfetmiştir. Tapan (2021) da yaptığı çalışmasında kurum bakımı geçirmiş olan kişilerin deneyimlerinden kaynaklı evliliğe hazırlık sürecinde kendilerini “eksik” kavramıyla nitelendirdiklerini ifade etmiştir. Bu anlamda bizim araştırmamızdaki katılımcıların eksik olarak ifade edileni, çocuk sahibi olma ile tamamladıkları görülmektedir. Öte yandan literatür incelendiğinde, kurum bakımı geçirmiş olan annelerin bebek sahibi olmayı dönüm noktası olarak tanımladığı (Rutman ve ark., 2001) ve annelikle beraber gelecek için umut, amaç duygusu ve çocukları için iyi şeyler yapma motivasyonu (Haight ve ark., 2009; Williams ve Vines, 1999) ortaya çıktığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu anlamda bizim araştırmamızda da çocuklara gelecek inşa etmek önemli bir yerde durmuştur. Sonuç olarak ebeveynlikle beraber olumlu değişikliklerin meydana geldiği söylenebilmektedir. Çocuk sahibi olmanın, anneler için memnuniyet, sevinç, gurur, heyecan ve haz gibi pek çok olumlu duyguyu beraberinde getirdiği (Knight ve ark., 2006), ebeveyn olmanın genellikle olumlu bir yetişkin kimliği olarak görülmesinin, bu sayede hem çocuklarıyla olan ilişkilerinden hem de olumlu bir sosyal statü getiren bir anne olmaktan değer elde edilmesi (Chase ve ark., 2006; Pryce ve Samuels, 2010) araştırmaların elde ettiği diğer sonuçlar arasındadır. Uluslararası çalışmalarda olduğu gibi bu araştırmada da katılımcıların çocukların “mutluluk kaynağı”, “evin neşesi” gibi kavramlarla nitelendirildiği ve çocukların ebeveynlerin kişisel başarı duygusunu pekiştirmede önemli bir yer edindiği gözlemlenmiştir. Diğer yandan bu araştırmanın bir diğer bulgusu, yuva geçirmiş olan katılımcıların yuva geçirmiş olmayan katılımcılara göre ebeveynliğe dair daha fazla ifade kullanarak betimlemelerde bulunduğudır. Bu durum, yuva geçirmiş olan katılımcıların, erken çocukluk döneminde anne-baba eksikliğini, özlemine daha fazla hissetmesi ve bu kavramlara ait daha fazla duygusal aktarım yapması olarak yorumlanmıştır. Araştırmada tüm bu tanımlamaların yanı sıra bazı erkek katılımcıların baba olmanın anlamı “Tanrı olmak” ve benzeri bir nitelendirmeyle tarif etmesi araştırmanın ilgi çeken bulgularından biridir. Yüceer Kardeş (2018)’in yaptığı çalışmasında da katılımcıların baba figürlerinin “güçlü” sıfatıyla tanımlandığı görülmektedir. Bu anlamıyla bulgu, bu çalışmayla örtüşmektedir.

Sonuç olarak yapmış olduğumuz araştırmada ulaştığımız veriler göstermektedir ki kurum bakımı geçmişine sahip olan bireylerin ebeveynlik tecrübeleri kurum deneyimlerinden etkilenmektedir. Yine bu araştırmanın verileri bize sağlıklı bir aile ortamı için kurum bakımının uzun vadeli etkilerinin göz ardı edilmemesi gerektiğini göstermektedir. Bu açıdan, bireylerin gerek kurum süreçlerinde ve gerekse kurum sonrası süreçte sağlıklı ve bütünlüklü bir biyopsikososyal politikalar ile desteklenmesi ve kurumların da bütünlüklü politikalarla yönetilmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Araştırmanın sonuçlarından hareketle; kurum bakımından ayrılan bireylere psiko-sosyal destek hizmetlerinin sağlanması, aile ve evlilikle ilgili bilinçlendirme çalışmalarının yapılması, birey ve çocukların birlikte vakit geçirebilmesi için çalışmaların yapılması önerilmektedir. Bu anlamda bireylerin geçmiş yaşam tecrübeleriyle başa çıkmalarının sağlanması için birey ve aile odaklı sosyal hizmet çalışmalarının gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Etik Onay: Araştırmanın etik açıdan uygunluğu, İstanbul Üniversitesi – Cerrahpaşa Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu tarafından 27.01.2022 tarih ve 298358 sayılı onay alınmıştır.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors declare no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

Grant Support: The authors received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.

Ethical Approval: The ethical appropriateness of the research was approved by Istanbul University - Cerrahpaşa Social and Human Sciences Research Ethics Committee dated 27.01.2022 and numbered 298358.

KAYNAKLAR / REFERENCES

- Akgün, R. (2020). Korunmaya ihtiyacı olan çocukların hakları ve çocuklara verilen hizmetler. E. Hareket (Ed.), *Disiplinlerarası yaklaşımla çocuk hakları* içinde (s. 199–217). Pegem Akademi.
- Akın, M. H. (2019). Sosyal etkileşim ve sosyal benlik kaynağı olarak aile. *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 3(1), 1–14.
- Aral, N., Gürsoy, F., & Yıldız-Bıçakçı, M. (2006). Yetiştirme yurdunda kalan ve kalmayan kız ergenlerin yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(15), 10–19.
- Arslan Çolak, S. (2020). *From a child without a parent to an adult parenting his own child: An interpretative phenomenological analysis of parenting experiences of fathers leaving residential care* (Doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara). <http://tez2.yok.gov.tr/>
- Bakıcı, C., & Aydın, E. (2020). Türkiye’de kadın çalışanların iş yaşam dengesini şekillendirmede ataerkilliğin rolü. *Economics, Business and Organization Research*, 2(2), 82–98.
- Barn, R., & Mantovani, N. (2007). Young mothers and the care system: contextualising risk and vulnerability. *British Journal of Social Work*, 37, 225–243.
- Bayramoğlu, G. (2018). İş/aile sınırı teorisi bağlamında kadın akademisyenlerin iş/yaşam dengesinin sağlanmasına yönelik bir araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(68), 1722–1744.
- Boduroğlu, G. (2016). *Kurum bakımından ayrılan bireylerin yaşamın düzenlenmesi ve uyum sürecinde karşılaştığı sorunlar ve sosyal destek kaynakları* (Yüksek lisans tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara). <http://tez2.yok.gov.tr/>
- Bolt, O. C., Jones, F. W., Rudaz, M., Ledermann, T., & Irons, C. (2019). Self-compassion and compassion towards one’s partner mediate the negative association between insecure attachment and relationship quality. *Journal of Relationships Research*, 10. <https://doi.org/10.1017/jrr.2019.17>
- Bowlby, J. (1988). *Secure base: Parent-child attachment and healthy human development*. Basic Books.
- Browne, K. (2009). *The risk of harm to young children in institutional care*. Save the Children.
- Chase, E., Maxwell, C., Knight, A., & Aggleton, P. (2006). Pregnancy and parenthood among young people in and leaving care: what are the influencing factors, and what makes a difference in providing support? *Journal of Adolescence*, 29, 437–451.
- Coler, L. (2018). “I need my children to know that I will always be here for them”: Young care leavers’ experiences with their own motherhood in buenos aires, argentina. *SAGE Open*, 8(4), 1–8. <https://doi.org/10.1177/215824401881991>
- Connolly, J., Heifetz, M., & Bohr, Y. (2012). Pregnancy and motherhood among adolescent girls in child protective services: a meta-synthesis of qualitative research. *Journal of Public Child Welfare*, 6(5), 614–635.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri* (M. Bütün ve S. B. Demir, çev.). Siyasal Kitabevi.
- Crowell, J. A., Treboux, D., & Brockmeyer, S. (2009). Parental divorce and adult children’s attachment representations and marital status. *Attachment & Human Development*, 11(1), 87–101.
- Çayır, H. (2020). Kurum bakımında kalmış kişilerin aileye dair düşünceleri. *Kadim Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 75–96.
- Çetin, H., & Çavuşoğlu, H. (2009). Yetiştirme yurdunda ve aileleri ile yaşayan adolesanların benlik saygılarının ve psikolojik belirtilerinin karşılaştırılması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 2(4), 137–144.
- Demirbilek, S. (2000). Korunmaya muhtaç gençlerin topluma kazandırılmasında yetiştirme yurtları. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(2).
- Dikeçligil, F. B. (2012). Aileye dair kabullerin ezber bozumu. *Muhafazakar Düşünce Dergisi*, 31, 21–52.
- Dobrova-Krol, N. A., Bakermans-Kranenburg, M. J., Van Ijzendoorn, M. H. ve Juffer, F. (2010). The importance of quality of care: Effects of perinatal HIV infection and early institutional rearing on preschoolers’ attachment and indiscriminate friendliness. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, and Allied Disciplines*, 51(12), 1368–1376.
- Erkan, G. (1995). *Korunmaya muhtaç çocuklar: Çocuk yuvalarında bir araştırma*. Volkan Matbaacılık.
- Gaskell, C. (2010). ‘If the social worker had called at least it would show they cared’. Young care leaver’s perspectives on the importance of care. *Children & Society*, 24(2), 136–147.
- Güran, N. (1983). *Çocuklar için kurum bakımı ve sosyal hizmet*. Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2016). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri felsefe-yöntem-analiz*. Seçkin Yayıncılık
- Haight, W., Finet, D., Bamba, S., & Helton, J. (2009). The beliefs of resilient African American adolescent mothers transitioning foster care to independent living: A case-based analysis. *Children and Youth Services Review*, 31, 53–62.
- Hunshal, S. C., & Gaonkar, V. (2008). A study on adjustment of institutionalized children. *Karnataka Journal of Agricultural Sciences*, 21(4), 548–552
- İnak, A. (2017). *Kurum bakım hizmetinden yararlanmış bireyler üzerine sosyolojik bir araştırma: Bingöl Yetiştirme Yurdu örneği* (Yüksek lisans

- tezi, Bingöl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bingöl). <http://tez2.yok.gov.tr/>
- Kaçar Tunç, G. (2020). Nitel araştırmalarda konumsallık ve düşünümSELLİK: Yakınlık ve mesafe arası müzakere. *HUMANITAS (Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi)*, 8(16), 249–266.
- Knight, A., Chase, E., & Aggleton, P. (2006). ‘Someone of your own to love’: experiences of being looked after as influences on teenage pregnancy. *Children & Society*, 20, 391–403.
- Love, L. T., McIntosh, J., Rosst, M., & Tertzakian, K. (2005). *Fostering hope: Preventing teen pregnancy among youth in foster care*. National Campaign to Prevent Teen Pregnancy.
- Mazzeschi, C., Pazzagli, C., Radi, G., Raspa, V., & Buratta, L. (2015). Antecedents of maternal parenting stress: the role of attachment style, prenatal attachment, and dyadic adjustment in first-time mothers. *Frontiers in psychology*, 6, 1443.
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (M. Burun & S. B. Demir, çev.). Pegem Akademi.
- Pryce J. M., & Samuels, G. M. (2010). ‘Renewal and risk: the dual experience of young motherhood and aging out of the child welfare system’, *Journal of Adolescent Research*, 25, 205–230.
- Roberts, L. (2021). *The children of looked after children: Outcomes, experiences and ensuring meaningful support to young parents in and leaving care*. Bristol University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1jzbzchd>
- Rutman, D., Strega, S., Callahan, M., & Dominelli, L. (2001). *Young mothers in/from care project*. Child, Family and Community Research Program.
- Saban, A., & Ersoy, A. (2019). *Eğitimde nitel araştırma desenleri*. Anı Yayıncılık.
- Schelbe, L., & Geiger, J. M. (2017). Parenting under pressure: Experiences of parenting while aging out of foster care. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 34, 51–64.
- Sloutsky, V. M. (1997). Institutional care and developmental outcomes of 6-and 7-year-old children: A contextualist perspective. *International Journal of Behavioral Development*, 20(1), 131–151.
- Stein, M. (2012). *Young people leaving care: Supporting pathways to adulthood*. Jessica Kingsley.
- Svoboda, D. V., Shaw, T. V., Barth, R. P., & Bright, C. L. (2012) Pregnancy and parenting among youth in foster care: A review. *Children and Youth Services Review*, 34(5), 867–875.
- Şimşek, Z., Erol, N., Öztop, D., & Özcan, Ö. Ö. (2008). Kurum bakımındaki çocuk ve ergenlerde davranış ve duygusal sorunların epidemiyolojisi; ulusal örnekleme karşılaştırmalı bir araştırma. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 19(3), 235–246.
- Tapan, M. G. (2021). *Kurum bakımından ayrılan bireylerin evlilik yaşantıları üzerine nitel bir araştırma* (Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara). <http://tez2.yok.gov.tr/>
- Topgöl, S. (2016). İş ve aile yaşamı dengesi(zlığı)nin kadın çalışanlar üzerindeki etkileri. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 23(1), 217–231.
- Warwick, I., Knight, A., Chase, E., & Aggleton, P. (2008). *Supporting young parents: Pregnancy and parenthood among young people from care*. Jessica Kingsley Publishers.
- Wathier, J. L., & Dell’Aglia, D. D. (2007). Depressive symptoms and stressful events in children and adolescents in the institutionalized context. *Revista de Psiquiatria do Rio Grande do Sul*, 29, 305–314.
- Williams, C. M., & Vines, S. W. (1999). Broken past, fragile future: personal stories of high-risk adolescent mothers. *Journal for Specialists in Pediatric Nursing*, 4(1), 15–23. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6155.1999.tb00076.x>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. basım). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, S. (2017). 2000’li yıllarda çocuk koruma sistemi içinde bakım hizmetlerinin genel görünümü. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 87–110.
- Yolcuoğlu, İ. G. (2009). Türkiye’de çocuk koruma sisteminin genel olarak değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(18), 43–58.
- Yüceer Kardeş, T. (2018). *Çocukluk çağında kurum bakımı deneyimi olan evli bireylerin bağlanma stillerinin ve aile ilişkilerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara). <http://tez2.yok.gov.tr/>
- Yüksel, Z. ve Öncü, B. (2016). Geçmişte kurum bakımında kalmış bireylerin kurum bakımı deneyimlerine ilişkin özellikleri ve bağlanma biçimlerinin incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27(2), 63–77.
- Zeanah, C. H., Smyke, A. T., Koga, S. F., Carlson, E., & Bucharest Early Intervention Project Core Group. (2005). Attachment in institutionalized and community children in Romania. *Child Development*, 76(5), 1015–1028.
- Zvara, B. J., Lathren, C., Mills-Koonce, R., & Family Life Project Key Contributors. (2020). Maternal and paternal attachment style and chaos as risk factors for parenting behavior. *Family relations*, 69(2), 233–246.

Atıf Biçimi / How to cite this article

Kucur, F., Kelebek, Ö., & Semerci, M. (2023). Kurum bakımı geçmişli olan bireylerin ebeveynlik deneyimleri: “bana göre anne olmak hep eksik hissetmek”. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 43, xx–xx. <https://doi.org/10.26650/SJ.2023.43.1.0029>